

Olvassa el figyelmesen az alábbi szövegrészletet és válaszoljon a kérdésekre!

A MARSLAKÓK LEGENDÁJA

(Marx György)

„Az a szóbeszéd járja Amerikában, hogy két intelligens faj létezik a Földön: emberek és magyarok.”

(Isaac Asimov)

- (1) Enrico Fermi kiemelkedő tehetség volt, akit a magfizikán kívül sok más is érdekelt. Arról is nevezetes volt, hogy híres kérdéseket tett föl. A Fermi-kérdésekhez hosszú bevezető szöveg tartozik, például ez: *Az Univerzum hatalmas kiterjedésű, csillagok milliárdjai vannak benne, közülük sok hasonló a mi Napunkhoz. Számos csillag körül bolygók is keringhetnek. E bolygók számottevő hányadának felszínén folyékony víz és gáznemű légkör létezhet. A csillagból áradó fény szerves vegyületek szintézisét indíthatta meg rajtuk, ezáltal az óceán híg, meleg levesté alakulhatott. A szénvegyületek egymáshoz kapcsolódva önreprodukáló struktúrákat hoztak létre. A legegyszerűbb élőlények szaporodnak, természetes kiválogatódás folytán fejlődnek, egyre komplexebbé válnak, végül is aktív gondolkodólények alakulnak ki. Civilizáció, tudomány, technika bontakozik ki. Új és friss világokra vágyva elutaznak a szomszédos bolygókra, később a közeli csillagok bolygóira, Így szétterjednek az egész Galaktikában. Ilyen magasan fejlett tehetséges népek aligha hagyhatják figyelmen kívül ezt a csodaszép bolygót, a Földet.*
- (2) És ekkor Fermi elérkezett a lényeges kérdéséhez: *Ha mindez így igaz, hát akkor hol vannak ők?* Szilárd Leónak jó humorérzéke volt, így válaszolta meg Fermi retorikáját: *Itt vannak közöttünk, de magyaroknak mondják magukat.* Ez a legenda Francis Crick-féle változata. (Francis Crick a DNS-ért kapott Nobel-díjat. Ezzel a történettel kezdődik The Life Itself című könyve.)
- (3) Már az 1930-as években gyanakodni kezdtek Princetonban. Hans Bethe "komolyan" elgondolkozott: Neumann János agya vajon nem egy embernél felsőbbrendű faj megnyilvánulása? Richard Rhodes feljegyezte: *Princetonban az a hír járta, hogy az Institute for Advanced Studies legfiatalabb (1933-ban 29 éves) professzora valójában félisten, de bolygónk gondos megvizsgálása után embernek álcázta magát, és ez külsőleg tökéletesen sikerült is.*
- (4) A marslakók legendája a második világháború idején Los Alamosban terjedt el. Leon Lederman könyvében (Az isteni atom, 116. oldal) a motívumukat is leleplezte: *Nem, most nem egy második űrtanmese következik, a történet igazi marslakókról szól. Azokról, akik a 20. század első felében beszivárogtak a világ legjobb egyetemeire és kutatóintézeteibe; pontosabban arról az előőrsükről, amelyik bolygónkon első bázisukat létrehozta. Azon buktak le, hogy - bármilyen soká gyakorolták is - egyetlen földi nyelvet sem tudtak idegen akcentus nélkül beszélni. Volt egy ügyes trükkjük erre is: magyar emigránsoknak álcázták magukat, hiszen köztudott, hogy a magyarok beszédének van ez a furcsa sajátossága. Olyan fizikusok tartoztak közéjük, mint Eugene Wigner (marsbeli nevén Jenő), Edward Teller (anyanyelvén Ede), Leo Szilárd (eredetileg Leó), vagy a modern*

matematika géniusza, John von Neumann (a Marson Jancsi). Talán el is hitték volna róluk, hogy igazán magyarok, csak hogy Sherlock Holmes kiderítette: mind ugyanannak a városnak (Budapest) ugyanazon részéből (Pest) rajzoltak ki. Ez természetesen már több volt, mint gyanús. Dr. Watson a helyszínen nemsokára rábukkant annak a személynek a nyomára, aki a magyar oktatás legfőbb irányítójaként fedezte, sőt közvetve maga szervezte meg a marsiak "gimnáziumnak" álcázott titkos bídőállását. Ezt a személyt úgy hívták, hogy báró Eötvös Loránd.

- (5) Való igaz, hogy ezek a gyanús magyarok (Kármán, Neumann, Szilárd, Teller) élvezték is a legendát. Edward Teller különösen büszke E.T. (extraterresztriális, értsd: földönkívüli) monogramjára. De azért panaszkodott: *Kármán lehetett, akinek eljár a szája.* Mikor Szilárdot faggatták, hogy valóban a Marsról származik-e, ő szerény mosollyal csak ennyit mondott: *Talán.* A Yankee folyóirat (1980 márciusában) Kemény Jánosra (a Basic megalkotójára) hivatkozva részletekkel is szolgált: *Gábor, Kármán, Kemény, Neumann, Szilárd, Teller, Wigner mind Budapestnek ugyanazon szektorában született. Nem csoda, hogy Los Alamosban elterjedt a híre, hogy ezeregyszáz esztendővel ezelőtt egy Marsról érkezett űrhajó kényszerleszállásra kényszerült Közép-Európában. (...)*
- (6) Telegdi Bálint fiatalon kivándorolt, ő így emlékezett vissza pályakezdésére: *Külföldön egy fiatal magyarnak érdemes volt titokban tartani származását, mert ha magyar volta kitudódott, túl sokat vártak el tőle. Hiszen akkor tudták, hogy ő a marslakók egyike, akiknek felsőbbrendűek a szellemi képességeik, és egymás között mások számára teljesen érthetetlen nyelven képesek kommunikálni.*
- (7) Egyetlen másik terület van még, amelyet elárasztottak a magyar tehetségek: ez a mozi, mert elsőként ismerték fel a hagyományos dráma és modern technika összeházasításában rejlő hatalmas lehetőségeket.
- (8) Valóban: Korda Sándorból (a VIII. Henrik magánélete és a Lady Hamilton filmsikere után) Sir Alexander Korda lett. A Tolcsván született Fox Vilmos teremtette meg a 20th Century Fox filmgyárat, Zukor Adolf a Paramountot. Kertész Mihály dirigálta a Casablancát és a Robin Hood kalandjait, Vajna András a Rambót és az Evitát. Lengyel Menyhért írta a Ninocskát, Joe Esterhas a Flashdance-t és az Elemi ösztönt. Kovács László fényképezte a Szelíd motorosokat, Zsigmond Vilmos a Harmadik típusú találkozásokat. Lugosi Béla játszotta Frankenstein és Draculát (ördöginek mondott kiejtésével), Gábor ZsaZsa a Moulin Rouge-ban aratott sikert, Steiner László (mint Leslie Howard) volt Robin Hood, Tony Curtis volt a bostoni fojtogató, ő volt, aki forrón szereti. Paul Newman volt a Vörös Pimpernel, őt is elfújta a szél. Cukor György mint rendező, Rufusz József mint rajzfilmes, Zsigmond Vilmos mint operatőr, Zukor Adolf életművéért kapott Oscar-díjat. Zukor Adolf irodájában volt egy álláskeresőket figyelmeztető kiírás:
- (9) NEM ELEG MAGYARNAK LENNI.
- (10) Halkan mégis hozzáfűzte: *De azért segíthet.*
(...)

1. Magyarázza meg, hogy mi a kapcsolat a mottóul választott Asimov-idézet és Marx György írása között!

.....

.....

.....

.....

1p

2. Melyik két területről hoz példákat a szöveg a magyarok külföldi sikereire?

.....

.....

Hányadik bekezdésben tér át a szöveg a második területre? .....

3p

3. Saját szavaival írjon le egy-egy esetet a szöveg alapján, amiben egy külföldön élő magyarnak előnyt illetve hátrányt jelentett a származása! Mindkét válaszban szerepeljen egy odaillő személynév a szövegből!

Előnyt jelentett, mert.....

.....

Hátrányt jelentett, mert .....

.....

4p

4. Írja a következő szakmák mellé egy külföldön világhírűvé vált magyar képviselőjüket!

színművész ..... rendező .....

forgatókönyvíró ..... operatőr .....

fizikus ..... matematikus .....

6p

5. Írjon a vonalra két filmszakmában dolgozó magyart, akiket magyar és angolosított néven is megemlíti a szöveg!

aki az eredetitől teljesen eltérő angol vezetéknévet vett föl .....

..... más néven .....

aki csak keresztnévének írásmódját „angolosította” .....

..... más néven .....

2p

6. Húzza alá azt a filmszerepet, amelyiket nem magyar színész játszott!

Frankenstein

Robin Hood

Sherlock Holmes

1p

7. Húzza alá azt a tudóst, aki magyar származású volt!

Hans Bethe

Leon Lederman

Eugene Wigner

1p

8. A szövegben rengeteg idézet szerepel. A következő idézettípusok mellé a forrásuk alapján írja a megfelelő bekezdés számát és adja meg a forrást!

Könyvben szerepelt: ____

A könyv címe: .....

Folyóiratban szerepelt: ____

A folyóirat címe: .....

Táblán volt olvasható: ____

Az idézet szerzője: .....

Szóban hangzott el: ____

Az idézet szerzője: .....

8p

9. Miért volt büszke Teller Ede a monogramjára?

.....

.....

.....

1p

10. Folytassa Fermi érvelését az első bekezdés alapján!

Ha az univerzumban többmilliárd csillag található, akkor ezek között lehetnek a mi Napunkhoz hasonló, körülöttük a miénkhez hasonló bolygókkal.

Ha egy bolygó a miénkhez hasonló, akkor.....

.....

Ha .....

akkor .....

Ha .....

akkor a miénkhez hasonló fejlett civilizációt hozhattak létre.

4p

11. Foglalja össze Leon Lederman tréfás érvelését a magyarországi marslakó bázis létezéséről a negyedik bekezdés alapján!

Nem elég, hogy a kor legnagyobb tudósai mind magyarok, de mind az ország fővárosából, Budapestről származnak. Nem elég, hogy mind budapestiek,

de mind.....

Nem csak .....

de mind.....

3p

12. „Az anekdoták, vagy adomák közismert személyekről szóló szellemes történetek, amelyeket megőrzött a köz emlékezete, jó esetben le is jegyezte, megírta valaki. A vicc műfajához áll legközelebb, de ezeket a történeteket valósnak tekintjük, általában elfogadjuk őket igaznak, de azért gyakran hozzátesszük, hogy: *állítólag*.”

Az előbbi meghatározás és az alábbi minta alapján írja le saját szavaival, legalább három mondatban a 2. és 5. bekezdés Szilárd Leó-anekdotáját!

A Manhattan programot vezető Groves tábornok egyszer szupertitikos tárgyalásra hívta össze Amerika legnagyobb atomtudósait. A megbeszélés alatt Grovesnak ki kellett mennie a mellékhelyiségbe. Távozása után Szilárd Leó állítólag így szólalt meg:

– Akkor talán folytassuk magyarul.

Enrico Fermi, a híres olasz fizikus, miután levezte a földönkívüli élet elméleti lehetőségét,

állítólag megkérdezte .....

.....

.....

.....

.....

.....

Amerikában az 50-es években elterjedt, hogy .....

.....

.....

.....

.....

.....

MEGOLDÁSOK

1. A mottó és a szövegben felhasznált idézetek is azt sugallják, hogy a magyarok nem emberek (hanem egy emberénél fejlettebb civilizáció képviselői).

Tartalmilag azonos válasz (a zárójeles rész esetleges elhagyásával is): 1p

2. (természet)tudomány és mozi/film
7. bekezdés

A két terület neve és a bekezdés száma 1-1 pontot ér: 3p

3. Előnyt jelentett, mert **Zukor Adolf** irodájában hamarabb kapott állást egy magyar származású jelentkező.
Hátrányt jelentett, mert **Teleghi Bálint** szerint egy magyartól mindig többet vártak.

A tartalmilag azonos kiegészítések és a megfelelően használt nevek 1-1 pontot érnek: 4p

4. színész: **Tony Curtis/Leslie Howard/Lugosi Béla/Paul Newman/Steiner László**
rendező: **Cukor György/Kertész Mihály(/Vajna András)**
forgatókönyvíró: **Joe Eszterhas/Lengyel Menyhért**
operatőr: **Kovács László/Zsigmond Vilmos**
fizikus: **Gábor Dénes/Szilárd Leó/Teller Ede/Wigner Jenő**
matematikus: **Kemény János/Neumann János**

A megfelelő sorban a felsoroltak közül bármely név 1 pontot ér: 6p

5. az eredetitől teljesen eltérő angol vezetéknévét vett föl **Steiner László**, más néven **Leslie Howard**
csak keresztnévének írásmódját „angolosította” **Korda Sándor**, más néven **Alexander Korda**

Az összetartozó nevek együtt érnek pontot, sorrendjük az adott mondaton belül felcserélhető: 2p

6. **Sherlock Holmes**

A helyes aláhúzás: 1p

7. **Eugene Wigner**

A helyes aláhúzás: 1p

8. Könyvben szerepelt: **1.** (The Life Itself)/**2.** (The Life Itself)/**4.** (Az isteni atom)

A könyv címe: **Az isteni atom** (4.)/**The Life Itself** (1/2.)

Folyóiratban szerepelt: **5.**

A folyóirat címe: **Yankee**

Táblán volt olvasható: **9.**

Az idézet szerzője: **Zukor Adolf**

Szóban hangzott el: **2.** (Szilárd Leó)/**5.** (Szilárd Leó/Teller Ede)/ **8.** (Teleghi Bálint)

Az idézet szerzője: **Szilárd Leó** (2/5.)/ **Teleghi Bálint** (8.)/ **Teller Ede** (5.)

A fenti bekezdésszámok valamint nevek és címek közül bármelyik 1 pontot ér a megfelelő sorba helyezve, de értelemszerűen csak a hozzá tartozó számmal, névvel illetve címmel társítva (ha például egy eltalált bekezdésszámbhoz helytelen név vagy cím társul, a két válasz közül egyik sem ér pontot): 8p

9. (Teller Edét más magyarokkal együtt tréfásan földönkívülinek nevezték, a monogramja pedig) **megegyezik a földönkívüli (extraterresztriális) szó angol nyelvű rövidítésével**

Tartalmilag megegyező válasz: 1p

10. Ha egy bolygó a miénkhöz hasonló, **akkor élőlények élhetnek rajta.**

Ha **élőlények élnek rajta**

akkor **gondolkodó lények is kialakulhattak.**

Ha **gondolkodó lények alakultak ki**

akkor **a miénkhöz hasonló fejlett civilizációt hozhattak létre.**

A tartalmilag azonos kiegészítések soronként 1 pontot érnek: 4p

11. Nem elég, hogy mind budapestiek,
De mind **ugyanabból a városrészből/Pestről származnak.**
Nem csak **ugyanabból a városrészből/Pestről származnak.**
de mind **ugyanabba a gimnáziumba jártak.**

A tartalmilag azonos kiegészítések soronként 1 pontot érnek: 3p

12. **Enrico Fermi, a híres olasz fizikus, miután levezette a földönkívüli élet elméleti lehetőségét, állítólag megkérdezte, hogy ha valóban léteznek földönkívüliek, akkor vajon hol vannak. Szilárd Leónak jó humorérzéke volt és így válaszolt:**
- Itt vannak közöttünk, de magyaroknak mondják magukat.

Amerikában az 50-es években elterjedt, hogy a magyar tudósok földönkívüli származásúak. Szilárd Leót is megkérdezték, hogy igaz-e ez, ő pedig szerény mosollyal csak ennyit válaszolt:

- Talán.

A megkezdett mondat kiegészítése, a csattanóként használt Szilárd Leó-mondat és a kettő közötti összekötő szöveg 1-1 pontot ér: 6p

Összesen: 40p